

ра у Беч. Али он је погодио зашто ја да сам знава како ствар стоји, он би досад откупио.³²⁾

Радници су и даље захтијевали да се узму у поступак њихове претставке упућиване војводи Пламенцу. То се и види из овога документа: „Молим Вас ако је могуће да бисте дозволили да дође Иво Ђоновић код Вас ради фабрикаша по чему им се је обећала повишена плата од Госпођина дневи, а без Вашег одобрења, они неће моћи ни сад плату примити. Рад у фабрику ходит ће исто добро. Ја сам с њима учинио списак који ће Вам на одобравање поднијети. Вјерујте да је нужно да дође код Вас.“³³⁾

Најзад је сам војвода Пламенац, који је још боравио у Улцињу, ријешио да прими Ђоновића: „А ти нареди Иву нека дође.“³⁴⁾

Шта је даље по овом питању урађено није нам познато зато што архив Министарства војске за 1879 годину још нијесмо испитивали. Држимо да је поводом овог сукоба постојало још интересантних података у Цетињском архиву за 1878 годину, али су, нажалост, многи од њих пропали у току Првог свјетског рата.

Василије Лукић

ПОЛУОСТРВО ПРЕВЛАКА У БОКИ КОТОРСКОЈ КАО ПОКЛОН ЊЕГОШУ

У свесци за јули—септембар 1951 г. овог часописа, посвећеној стогодишњици Његошеве смрти, на стр. 406—410 објавио је д-р Миловић интересантан чланак о једном аустријском поклону владици Раду. Ми ћемо пак овдје изнијети један поклон приватне особе, учињен Његошу у Боки Которској. Ради се о полуострву Превлаци код Кртола, у Тиватском Заливу, са остацима знаменитог манастира св. Арханђела, у којему су, како је то добро познато и како је то потврђено многим наводима из старог Нотаријалног архива у Котору¹⁾, резидирали зетски епископи и митрополити све док манастир није био разрушен од Млечића, негдје око половине XV вијека. У то вријеме су се се околна села била побунила против Которана, млетачких подложника, а калуђери превлачки се били солидарисали с народом против угњетача.

³²⁾ Исто. од 4 IX 1878.

³³⁾ Цетињски државни архив од 28 XII 1878. Јово Мартиновић војводи Пламенцу.

³⁴⁾ Цетињски државни архив од 29 XI 1878. — Пламенац Јову Мартиновићу.

¹⁾ Стари Нотаријални архив, данас у Државном архиву у Котору, књига I, страна 327 и 334; књига IV страна 135—140 и 225—253; књига IV страна 585, 669, 720 и 735; књига VI страна 788; књига VII страна 360 и 1101; књига VIII страна 129—144 итд.

Бокељи су од увијек били свјесни знаменитости и важности Превлаке, а посебно је код становника околних села била у свјежој успомени прошлост овог краја, а нарочито погибија превлачких калуђера. О рушењу превлачког манастира и цркве писао је још митрополит Василије Петровић Његош у својој „Историји о Черној Гори“, штампаној г. 1754 у Москви, а затим су о овоме догађају писали многи писци. Да је о овоме важном догађају за Цетињској митрополију постојала жива предаја у Црној Гори, између осталог, то нам свједочи и извјештај пуковника Павлића аустриском царском двору г. 1782.²⁾

Превлака је од неколико деценија након разорења манастира припадала дијелом Бискупској мензи которској, а дијелом чувеној породици Друшко из Котора, која је имала на Превлаци своје кметове. Породица Друшко је, касније, мало по мало продавала овај свој посјед. Тако 9 новембра 1801 год. продају Марин Друшко и његов син Јероним капетану Филипу Барбићу из Кртола трећи дио Превлаке и баш у средини полуострва за 600 талијера.³⁾ Дне 15 децембра 1827 г. купи Катарина, удова конта Илије Властелиновића из Рисна, у посљедњег мушког потомка породице Друшко западну трећину Превлаке за 400 дуката.⁴⁾ Пок. конте Илија Властелиновић, потомак старе, познате куће Властелиновића из Рисна, живио је са својом супругом, поменутом Катарином, рођеном Сундечић из Шибеника а сестром савинског архимандрита Спиридона у властитој кући у Котоу. По смрти свога мужа Катарино прода ову кућу и сагради себи стан на Превлаци на темељима звоника негдашње манастирске цркве св. Арханђела. Да је она пошла из Котора и настанила се на Превлаци, била су два разлога: да обнови овај споменик старе народне славе и величине и друго — по свој прилици под утицајем свога брата архимандрита — да се ода некој врсти калуђерског живота какав су проводиле у прошлим временима многе наше жене, а нарочито у Кртолима, које би се закалуђериле, али нијесу живјеле у манастирима, него у својим домовима. Тако је она постала чуварицом ове некада славне немањићке задужбине,

Год. 1833 оградиле је она на Превлаци цркву св. Тројице на темељима неке старе порушене цркве, каквих је у средњем вијеку било више на Превлаци. Цркву су освјештали Јаков Поповић („поп Јакица“), прота которски и чувени сарадник Вука Караџића, поп Вук Поповић Ришњанин⁵⁾. Прота Јаков Поповић касније се замонашио и узео име Иринеј и као архимандрит био викар епископа далматинског у Боки. И архимандрит Иринеј (про-

²⁾ Д-р Владан Ђорђевић, Црна Гора и Аустрија, Београд 1912. стр. 44.

³⁾ Младен Црногорчевић, Михаљски збор у Боци Которској — Старинар хњ. 1—2 — Београд, 1893 стр. 37.

⁴⁾ М. Црногорчевић, *Op. cit.* страна 38.

⁵⁾ *Ibidem.*

та Јаков) и поп Вук често се и на разне начине спомињу у вези с Његошевим боравацама у Боки.

Катарина, која је била почела да јако поболијева усљед удараца, које су јој били задали неки разбојници, када су у оној самоћи на њу навалили и хтјели да је опљачкају, још за живота поклони цео свој посјед на Превлаци господару црногорскоме митрополиту Петру II Петровићу Његошу,⁶⁾ као наслједнику зетских владика и митрополита и као Бокељима нарочито омиљеном државнику и пјеснику.

На Превлаци је Властелиновићка и умрла г. 1847 и сахрањена је крај олтара цркве св. Тројице, коју је она подигла, те јој гроб с натписом и данас постоји.⁷⁾

Превлака је остала у посједу Његошеву за цијела његова живота. У јануару 1858 г. продао је књаз Данило I Превлаку своме секретару Милораду Медаковићу за своту од хиљаду форинти. Медаковић пошто је узалуд покушавао да откупи и остале дјелове Превлаке и да тако све састави уједно, прода свој дио г. 1866 архимандриту Нићифору Дучићу за три хиљаде форинти. Дучић је имао више понуда, да би тај дио Превлаке продао, али он, као признати родољуб, ступи у везу с ондашњом општинском кртолском и уступи Кртољанима тај свој посјед за три хиљаде форинти, колико је он за исти био и платио, иако су му с друге стране нудили много већу своту.⁸⁾

Није нигдје, колико је нама познато, забиљежено, да је Његош долазио на Превлаку, нити је на његов долазак на ово полуострво сачувана успомена у народу овог краја, премда је то вјероватно, када знамо да се он више пута у Боки задљаживао и када узмемо у обзир колико је он знао цијенити важност оваквих за народну прошлост, а поготово за црногорску историју, значајних мјеста. Долазак у један обичан дан и без нарочитог дочека на једно полуострво, доста удаљено од околних насеља, могао је бити узроком, да његова посјета Превлаци није остала у трајној успомени. Познато нам је да се раније налазило код кметова превлачких и радника, који су на Превлаци код Медаковића радили, по који комад покућства и сребрног прибора за јело с Превлаке, али данас тога, по свој прилици, више нема.

У цркви св. Луке, у сусједним Кртолима, налази се један Триод, штампан у Москви г. 1751, који је руска царица Јелисавета поклонила митрополиту Василију Петровићу Његошу г. 1753, на којему је, између осталог, и својеручан запис Његошев — као Рада Петровића Његуша — из год. 1826,⁹⁾ а да ли је исти раније припадао цркви на Превлаци, коју су послуживали кртољски свештеници, није се могло утврдити.

⁶⁾ Ibidem.

⁷⁾ М. Црногорчевић, Оп. cit. страна 39.

⁸⁾ Ibidem.

⁹⁾ По писменом саопштењу В. Ивошевића, свештеника из Кртола.

Свакако сматрамо потребним, да се овај поклон контесе Катарине Властелиновић, учињен Његошу, као драгоцен и врло значајан, нарочито истакне тим прије, што се у Његошевој години, колико је нама познато, није нигдје споменуо.

П. Д. Шеровић.

КО ЈЕ ПОРИЈЕКЛОМ ВУК РАСЛАПЧЕВИЋ

Крајем прошлог вијека развила се, оштра расправа о поријеклу Вука Раслапчевића, легендарног јунака, чијом заслугом је углавном извојевана сјајна побједа Црногораца над Турцима 1712 године. О Вукову поријеклу су се преотимали: Цеклињани, Бјелице, Љешњани и Црмничани и сваки је доказивао да је његов. Прво се расправљало кроз штампу: „Глас Црногорца“, „Просвјета“, „Луча“ и др. и на крају је спор изашао пред књаза Николу, немајући довољно чињеница да „одлучи“, ко је био родом Вук, и да би избјегао сукоб спорника, рекао је: „Ја ћу ствар проучити, и рећи ћу чији је Вук“. Ту је распра стала и више се није ни појављивала.

Користећи углавном традицију сачувану у Цеклину и у Бјелицама, а врло малим дијелом и сву расправу о Вуковом поријеклу, држим, да би ово била кратка Вукова биографија.

Вук Раслапчевић је Попивода, рођен у Бјелицама између 1680 и 1685 године. Врло млад је остао без оца, који је у Рудинама погинуо у борби противу Турака. Мајка му је била из Љешанске Нахије од Вукчевића, гдје је као дијете дуже живио. Како су у то вријеме Бјелице населиле већи дио данашњег Цеклина (све цеклинске Жупе, добар дио села око Ск. Језера и Добрску Жупу), то су са Цеклињанима постали први комшије, и Вукова мајка се преудала за Раслапа Јанковића. Природно да и Вук пође са мајком у нови дом. Али, ускоро по женидби, Раслап убије неког Стругара, и буде присиљен да побјегне у Зету. Са собом поведе и младога пасторка Вука. Они су из Зете стално одржавали везу са својим у Цеклину. Вук као млад, а уз то бистар и окретан, научи арнаутски а понешто и турски, пошто су годинама тамо живјели. Приликом припреме Турака 1712 г. да похарају Црну Гору, Вук се Турцима „ставља на распложење“, пошто одлично познаје „стазе и богазе“, и Турци га узму за главног калауза. Уочи турског похода, Вук и Раслап, преко већ успостављене везе, пошаљу у Цеклин, а ови даље на Цетиње владици Данилу обавјештење: отприлике дан похода Турака, правац кретања, њихове снаге, као и то да ће Вук, као главни турски калауз у виду пјесме дати знак за општи напад Црногораца, који ће изненадити Турке и разбити их. Захваљујући Вукову обавјештењу, Црногорци су се